

Шугаєв А. В.

Науковий керівник: кандидат філологічних наук,

доцент М. В. Полховська

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ДОКУМЕНТІВ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Постановка проблеми. Англomовний юридичний дискурс, у його письмовій формі на сьогодні залишається ще недостатньо вивченим соціально - значущим феноменом. Чільне місце у ньому займають міжнародні договори – піджанр міжнародних документів високого рівня стандартизації регламентаційного характеру. На особливу увагу заслуговує переклад юридичних термінів і їх структурно-семантичний аналіз, переклад конструкцій з неособовими формами дієслова і безсполучникових атрибутивних груп в документах міжнародного права, застосування лексико-граматичних трансформацій під час перекладу документів цього типу.

Метою дослідження є вивчення особливостей перекладу юридичних термінів, конструкцій з неособовими формами дієслова і безсполучникових атрибутивних груп в документах міжнародного права, застосування лексико-граматичних трансформацій під час перекладу міжнародних договорів.

Об'єкт дослідження – англomовні міжнародні договори.

Предмет дослідження – лексичні та граматичні особливості перекладу міжнародних договорів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблема лінгвістичної та правової адекватності видається найбільш серйозною серед проблем, пов'язаних з перекладом документів міжнародного права (МП). Тому перекладу термінології, зокрема юридичної, приділяється чимало уваги, бо в термінах відбиваються розбіжності суспільно-політичних систем та систем права. В документах МП терміни, як правило, вживаються тільки в одному, специфічному для певної інформаційної галузі значенні, і саме в тому, яке не викликає подвійного тлумачення. Можливість неправильного вживання терміну виключається його семантичною чіткістю і стислістю, що зумовлено вимогою до лаконічного вираження думки [3, с. 11]. При перекладі юридичної

термінології, одним з основних є принцип “збереження і єдності форми та змісту” і принцип “контекстності”. Метою першого принципу є точна передача форми понять та їх основного значення (змісту). Другий принцип передбачає збереження змісту, але переклад терміну безпосередньо залежить від контексту. Використовуючи обидва шляхи при відтворенні термінології, зберігається основний смисл слів, але їх переклад при цьому варіюється в залежності від контексту. Іноді в самій угоді укладачі вдаються до тлумачення значення термінів, якого вони набуватимуть в данному контексті. Так, термін “*charter*” набуває значення „*статут*” в міжнародній угоді, що засновує організацію ООН, а в іншому правовому акті, “Charter of Economic Rights and Duties of States”, термін “*charter*” отримує значення „*хартія*”. Засадничим в юридичній сфері є термін “*law*”, який перекладається як “законодавство”, “закон”, “право” тощо.

Отже, контекст дає можливість виявити основні ознаки поняття за допомогою логіко-правових та граматичних зв’язків [2, с.37]. Іноді переклад залежить від традиційних засобів вираження, які притаманні для мови перекладу на противагу вихідній мові. Наступні приклади яскраво це ілюструють:

(1a) The General Assembly may discuss any questions or any matters within the scope of the present Charter.

*(1б) Генеральна Асамблея **уповноважується** обговорювати будь-які питання чи справи в межах цього Статуту [5].*

Слово „уповноважується” надає перекладу певної категоричності, що не можемо сказати про речення оригіналу в якому наявне модальне дієслово “*may*”. Тож, додавання у цьому випадку обумовлене стійкими правилами та традицією вживання сталих слів, характерних для офіційно-ділового стилю української мови.

Перестановка як вид перекладацької трансформації - це зміна розташування мовних елементів в тексті перекладу в порівнянні з текстом оригіналу.

Елементами, що можуть піддаватися перестановці, є зазвичай слова, словосполучення, частини складного речення (клаузи) і самостійні речення в тексті.

*(2a) The Members of the United Nations agree to accept and carry out the decisions of the Security Council **in accordance with the present Charter**.*

*(2б) Члени Організації погоджуються, **відповідно до даного Статуту**, підкорятися рішенням Ради Безпеки й виконувати їх [5].*

Згадані вище речення свідчать, що розбіжності в характері синтаксичного словопорядку англійської та української мови призводять до зміни компонентів тема-рематичної структури. Канцеляризм „*in accordance with the present Charter*“ отримує іншу позицію в реченні при перекладі. Запропонований варіант, у якому застосовано перекладацьку трансформацію перестановки, зумовлений стилістичними та граматичними причинами.

У текстах міжнародних договорів спостерігається частотне вживання інфінітива. Спосіб перекладу інфінітива значною мірою залежить від його форми стану, часу і функції. Інфінітив у функції обставини мети досить широко вживається у текстах міжнародних договорів. Ми виокремлюємо два основних способи перекладу інфінітива у цій функції за допомогою підрядного речення: (для того) щоб/або + неозначена форма дієслова і для/з метою + іменник.

*(3a) There shall be established a Military Staff Committee **to advise and assist** the Security Council on questions relating to the Security Council's military requirements for the maintenance of international peace and security...*

*(3б) Військово-Штабний Комітет створюється **для того, щоб давати поради й надавати** допомогу Раді Безпеки з усіх питань, що стосуються військових потреб Ради Безпеки в справі підтримки міжнародного миру й безпеки...*

*(4a) The Economic and Social Council may take appropriate steps **to obtain** regular reports from the specialized agencies.*

*(4б) Економічна й Соціальна Рада має повноваження вживати належних заходів **для одержання** від спеціалізованих установ регулярних доповідей [4].*

Інфінітив у формі активного стану у текстах міжнародних договорів також перекладається неозначеною формою дієслова:

(5a) *We have therefore decided to propose to our Partners to **launch** together at tomorrow`s meeting the Euro-Atlantic Partnership Council (EAPC).*

(5б) *Таким чином ми вирішили звернутися до наших партнерів з пропозицією спільно **розпочати** на завтрашньому засіданні Раду Євроатлантичного Партнерства [4].*

Частотна уживаність безсполучникових атрибутивні групи у текстах міжнародних договорів обумовлює визначення стратегій їх перекладу. Нами було виокремлено три основні шляхи перекладу зазначених груп.

1) Перший спосіб – розпочати переклад з основного іменника: *trust territory* – територія під опікою, *peace support* – підтримання миру, *security issues* – питання безпеки, *technology transfers* – обмін технологіями, *human rights* – права людини, *disputes settlement* – вирішення питань, *cooperation mechanisms* – механізми співпраці.

2) Другий спосіб перекладу безсполучникових атрибутивних груп – розпочати переклад з атрибутивного іменника: *security environment* – безпекове середовище, *defence planning* – оборонне планування, *market economy* – ринкова економіка.

3) Третій спосіб перекладу безсполучникових атрибутивних груп – застосувати описовий переклад:

armaments cooperation – співробітництво у сфері озброєння, *security arrangements* – домовленості про гарантування безпеки, *emergency planning* – планування заходів у випадку надзвичайного стану.

Висновки. Під час перекладу юридичного терміну виникає проблема в розпізнанні його правового значення. Саме тому, потрібно розуміти поняття, яке стоїть за терміном, а у деяких випадках необхідно з'язувати його походження для адекватного перекладу. Адже в цьому контексті питання синонімії в межах однієї терміносистеми відіграє домінуючу роль. При цьому особливу увагу необхідно звертати на лексико-граматичні трансформації, тобто

на структурні та лексико-семантичні розбіжності між англійською та українською мовами, які вимагають під час перекладу перебудови синтаксичної структури речення або певних лексичних змін.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Ботвина Н. В. Офіційно-діловий та науковий стилі української / Н. В. Ботвина мови. – К. : АртЕк, 1999. – 264 с.
2. Евинтов В. И. Многоязычные договоры в современном международном праве / В. И. Евинтов. – К.: Наукова думка, 1981. – 134 с.
3. Комарова З. И. О сущности термина / З. И. Комарова // Термин и слово: межвузовский сборник. – Горький: ГГУ, 1979. – С. 3-12.
4. Міжнародні документи. – [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/main/c/stru3/spi>.
5. Charter of the United Nations : [Електронне джерело]. – Режим доступу: <http://www.un.org/en/documents/charter/>.___